

VÄRLDS HORISONT.

SVENSKA FN-FÖRBUNDET | EN BÄTTRE VÄRLD | NUMMER 3 2020

EN
BÄTTRE
VÄRLD

*Här är
FN-förbundets nya
generalsekreterare*
SIDAN 16

*Hédi Fried
prisades för
livslång gärning*
SIDAN 18

FN 75 ÅR
VITAL AKTÖR I EN
SPLITTRAD VÄRLD

Foto: UN Photo/Oliver Christoff

Efter många decenniers kamp har polio utrotats i Afrika. På bilden ges vaccin till barn i Darfur.

POLIO UTROTAT I AFRIKA

Kampen mot polio har vunnits på den afrikanska kontinenten, meddelade världshälsoorganisationen, WHO, i slutet av augusti. Detta tack vare omfattande vaccinationsprogram. Det sista kända fallet rapporterades i Nigeria 2016, men först efter de senaste årsrapporterna kan WHO med säkerhet förklara sjukdomen utrotad.

Polio är en livshotande och mycket smittsam infektionssjukdom som kan leda till förlamning. Framför allt drabbas barn under fem år av viruset. Det finns inget botemedel när man väl smittats men sjukdomen kan förhindras med hjälp av oralt eller injicerat vaccin.

Att polio utrotats i Afrika är en enorm milstolpe, konstaterar WHO. I dagsläget bedöms endemisk spridning av sjukdomen pågå endast i Afghanistan och Pakistan.

COVID-19 FÖRÖDANDE FÖR ROHINGYER

De hundratusentals rohingyer som befinner sig i flyktingläger i Bangladesh är mer utsatta än någonsin. Det framhöll FN:s livsmedelsprogram WFP och flyktingorganet UNHCR i samband med att treårsminnet av folkmordet på rohingyer i Burma (Myanmar) uppmärksammades i slutet av augusti.

Förhållandena i flyktinglägren har förvärrats under pandemin. Enligt WFP är majoriteten av flyktingarna beroende av livsmedelsransoner och annan assistans för att få mat. På grund av covid-19 har tillgången till mat utanför WFP:s program minskat samtidigt som priserna skjutit i höjden. FN-organen konstaterar också att ett okontrollerat utbrott av viruset skulle få förödande konsekvenser i många av lägren på grund av trångboddhet och begränsad vårdkapacitet.

I samband med treårsminnet

av folkmordet upprepade Svenska FN-förbundet, tillsammans med en rad andra organisationer, kravet att omvärlden måste leva upp till den folkrättsliga principen skyldighet att skydda (Responsibility to Protect).

KVINNORS RÄTTIGHETER PÅ TILLBAKAGÅNG

Framsteg för flickors och kvinnors rättigheter, som tagit flera decennier att uppnå, kan gå förlorade i pandemins spår. Det konstaterade FN:s generalsekreterare António Guterres när han i augusti talade under en digital sammankomst där tusentals aktivister och rättighetskämpar från civilsamhällets organisationer deltog.

Kvinnor drabbas oproporionerligt hårt av pandemins socioekonomiska effekter, samtidigt som de själva gör en enorm insats för miljontals människor genom att ge undervisning, vård och omsorg, både i och utanför hemmet, fortsatte Guterres. Många kvinnor som jobbar inom den informella sektorn har drabbats ekonomiskt då de saknar regelbunden inkomst och sociala skyddsnät. Dessutom vittnar rapporter från hela världen om en kraftig ökning av könsbaserat våld då kvinnor som utsätts för våld i hemmet isolerats tillsammans med sina förövare under pandemin.

Generalsekreteraren betonade vikten av att näringslivet, akademiska institutioner och civilsamhället arbetar parallellt med regeringar för att skydda flickors och kvinnors rättigheter.

USA LÄMNAR WHO

USA:s regering har officiellt meddelat att landet lämnar Världshälsoorganisationen WHO. Utträdet sker den 6 juli 2021.

President Donald Trump varnade redan i maj för att USA:s samarbete med WHO skulle upphöra. Under våren

kritiserade han starkt organisationens hantering av coronapandemin.

USA har fram till nu varit WHO:s största finansör och har stått för 15 procent av dess totala budget. Såväl FN-chefen António Guterres som WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus har kritiserat beslutet och betonar vikten av internationellt samarbete i kampen mot viruset och andra globala utmaningar.

SKADLIGA TRADITIONER ÖKAR I OMFATTNING

Traditioner som kränker flickors rättigheter ökar. Det visar årsrapporten State of the World Population från FN:s befolkningsfond UNFPA som i år har titeln "Mot min vilja". Rapporten belyser särskilt kvinnlig könsstympning, barnäktenskap och favoriseringen av söner framför döttrar.

Idag beräknas 200 miljoner flickor och kvinnor vara könsstympade och 650 miljoner av världens kvinnor giftes bort som barn. Arbetet för att motverka dessa skadliga sedvänjor gör att medvetenheten om dem ökar. Trots det gör befolkningstillväxten att allt fler drabbas. Varje dag skadas hundratusentals nya flickor och kvinnor av dessa sedvänjor, fysiskt eller psykiskt, med sina familjers goda minne. Många länder som har ratificerat FN:s konvention om barnets rättigheter har ändrat sin lagstiftning för att stoppa traditionerna, men för att nå långsiktig förändring är gräsrotsrörelser viktiga och ofta mer effektiva medel, enligt rapporten.

FREDSAVTAL OM DARFUR VÄLKOMNAS

Sudans övergångsregering har tillsammans med ledare för flera stora rebellgrupper skrivit under ett fredsavtal om regionen Darfur. Dokumentet hyllas av FN:s generalsekreterare António Guterres som en "historisk prestation" och ett första steg mot varaktig fred i regionen, som har präglats av våld och strider i 17 år.

Enligt FN:s uppskattningar har konflikten mellan den tidigare regeringens styrkor och rebellgrupper i Darfur orsakat omkring 300 000 människors död och tvingat miljontals på flykt. En ceremoni för att fira fredsavtalet har hållits i huvudstaden Juba i grannlandet Sydsudan, som medlat mellan parterna.

VIKTIGT MEDDELANDE TILL ALLMÄNHETEN

VÄLKOMMEN TILL VIKTIG LÄSNING

Vi gör skillnad. Vi skapar en bättre värld genom att varje dag arbeta för fred, hållbar utveckling och mänskliga rättigheter. Som medlem och bidragsgivare skapar du hopp och räddar liv. Nu och i framtiden.

Världshorisont
Svenska FN-förbundet
Box 15115, 104 65 Stockholm
Tel: 08 – 462 25 40
E-post: varldshorisont@fn.se
Webb: www.fn.se/varldshorisont
Twitter: @varldshorisont

Ansvarig utgivare: Anna Hägg-Sjöquist
Redaktör: AnnaLena Karlsson Andrews
Redaktionsråd: Pekka Johansson, Malin Åberg Aas och Mathias Leveborn
Praktikant: Lina Stolpe
Layout: Pär Lundqvist, Adapt Media
Tryck: Ljungbergs Tryckeri, Klippan
Annonser: varldshorisont@fn.se
Artikelförfattarna svarar själva för innehållet i respektive artikel. För frilansmaterial ingår publicering både i tidningen och på FN-förbundets webbplats.

Världshorisont utges av Svenska FN-förbundet. ISSN 0042-2134
Prenumerationspris: 230 kr (helår, 4 nr)
PlusGiro: 50990-1

Världshorisont trycks på miljömärkt papper

#3

Omslagsbild: Skulpturen ”Sphere within a Sphere”, av den italienske skulptören Arnaldo Pomodoro, är en gåva till FN från Italien och står utanför FN-högkvarteret i New York.
Foto: Mostphotos/Alexandre Arocas

”Det här borde alla känna till!”. Det var den spontana reaktionen från en ung person i min närhet när jag bad honom läsa igenom det rundabordssamtal om FN som finns på sidorna 4-7 i denna tidning.

Jag kan inte annat än hålla med – analysen är lika intressant som viktig. Det står och väger mellan två olika världsbilder just nu – mellan nationalisterna/populiserna och oss som menar att globala problem kräver globala lösningar. Mellan dem som tycker att man kan montera ner stora delar av FN-systemet och oss som menar att FN och det internationella bälverket av överenskommelser och institutioner är enormt viktigt, ja, kanske till och med oundgängligt om vi människor ens ska överleva som art på jorden.

Det är en komplicerad värld vi lever i med många stora utmaningar och där utvecklingen just nu, till stor del på grund av covid-19, på många områden går åt fel håll. Tack och lov finns flera uppmuntrande tecken, menade de tre experter som deltog i vårt rundabordssamtal. När stormakterna mest agerar utifrån snäva egenintressen finns en rad mellanstora progressiva aktörer som tillsammans verkar för att främja och skydda överenskommelser och det globala samarbetet i sig. FN:s ledning, med generalsekreterare António Guterres i spetsen, visar goda takter och arbetar systematiskt med både de viktiga sakfrågorna och med reformering av den egna organisationen. Och intresset för FN och det globala samarbetet växer – både hos tunga aktörer, som näringsliv och investerare, och hos ”vanligt folk” som börjar känna in på skinnet att klimatförändringar, pandemier och kärnvapen är på riktigt.

Det står och väger, och vi har alla möjlighet att vara med och lägga vår tyngd på vågen. Här i Sverige kan det handla om att sprida budskapet så att fler och fler väljer att stå upp till försvar för FN, för det globala samarbetet, för mänskliga rättigheter och för de globala målen. God läsning – vi ses på barrikaderna!

Redaktör AnnaLena Karlsson Andrews
annalena.karlsson.andrews@fn.se

I DET HÄR NUMRET

- 4 FN 75 år – rundabordssamtal om FN:s landvinningar och roll i världen
- 8 Sverige och FN: stark vänskap på olika plan genom decennierna
- 10 Mycket för pengarna: FN:s ordinarie budget hälften av Stockholms stads
- 11 Fyrsidigt faktablad om FN:s historia med tidslinje från 1945 till idag
- 15 Analys på temat jämlikhet: växande klyftor i världen oroar
- 16 Anna Hägg-Sjöquist är ny generalsekreterare för Svenska FN-förbundet
- 17 Tio år till 2030 – ny kampanj ska få fler att jobba med de globala målen
- 18 Hédi Fried fick FN-förbundets pris för insatser för mänskliga rättigheter

Ulrika Modéer, UNDP, Annelie Börjesson, FN-förbundet och Carl Skau, Utrikesdepartementet, samlades på Södermalm i Stockholm för ett samtal om FN.

Rundabordssamtal om FN

Allt viktigare roll för en 75-åring som imponerar

Det var en tudelad bild som framträdde när tre FN-expertersamlades efter sommaren för att diskutera FN:s betydelse historiskt, idag och i framtiden. Å ena sidan beskrevs en plågad värld med stora motsättningar mellan de mäktigaste aktörerna, å andra sidan ses tecken på ökad relevans och ökat intresse för det globala samarbetet i FN. Här sammanfattar vi diskussionen mellan Ulrika Modéer, chef inom FN:s utvecklingsprogram UNDP, Carl Skau, chef för FN-enheten på Utrikesdepartementet, och Annelie Börjesson, ordförande i Svenska FN-förbundet.

Börjesson: FN har betytt oerhört mycket under sina 75 år och det finns många milstolpar att nämna. Jag tänker särskilt på den allmänna deklARATIONEN om mänskliga rättigheter (MR) från 1948 och alla MR-konventioner som följde på den. På senare år har millenniemålen bidragit till att mycket gått framåt i världen och att vi sedan kunde anta Agenda 2030.

Modéer: Före pandemin, under våra samtal i New York inför att FN skulle fylla 75 år, sa jag att vi inte ska blicka så mycket bakåt utan att vi måste blicka framåt om vi ska få med oss unga människor. Men jag har nog ändrat uppfattning och tror det är väldigt viktigt att vi påminner oss om vilken värld vi hade när FN blev till – en värld i ruiner, en värld som inte förmådde att samarbeta.

För pandemin visar med all tydlighet att vi inte kommer att klara av att hantera de utmaningar som vi har framför oss om vi inte har ett globalt samarbete. Vi lever i en tid då nationalism, populism och protektionism hela tiden vinner mark, samtidigt som kunskapsläget säger oss att vi måste samverka.

Jag vill också särskilt framhålla deklARATIONEN om mänskliga rättigheter som lade en grund för vilka värderingar som skulle vara gällande, det viktiga nedrustningsarbetet och den roll som FN haft när det gäller klimatfrågan och biologisk mångfald. Det handlar om hela vår livsmiljö och förutsättningarna för att vi ska kunna fortsätta bekämpa fattigdom, verka för fred, etc. För om vi inte kan hantera våra planetära gränser ansvarsfullt så kommer vi inte heller att komma någon vart med de andra globala frågorna.

Skau: Dag Hammarskjöld slog fast

att FN ”inte har skapats för att föra mänskligheten till himlen, utan för att rädda den från helvetet”. Organisationen skapades ur andra världskriget och det handlade om att undvika ett ytterligare ett världskrig. Sätter man det som en måttstock så måste man ändå säga att FN har lyckats och det har man gjort under olika faser och perioder.

Avkoloniseringen var en viktig insats som FN effektivt hanterade och en annan historisk milstolpe som FN varit med och faciliterat är Sovjetunionens uppbrott. Man ska inte heller glömma bort vikten av fackorganens arbete. Fokus har varit på WHO på senare tid men det finns många andra fackorgan som har stor inverkan på människors liv dagligen.

Generalsekreteraren brukar tala om tre faser i FN:s historia. Först det kalla kriget som var en period med mycket svåra lösningar i säkerhetsrådet men där det även fanns en förutsägbarhet som gjorde att det fungerade. Sedan gick vi in i en ”unipolär” värld där USA dominerade på 90-talet och där mycket av det som vi upplever som positiva framgångar – med värderingar, konventioner och plattformar – slogs fast. Säkerhetsrådet fungerade mycket väl i det för om USA var engagerat så kunde man samla rådet och ta sig an ganska ambitiösa projekt. Idag är vi i ett helt annat läge med stora motsättningar mellan ett USA som blickar alltmer inåt, ett offensivt Ryssland och ett Kina som explosionsartat tar del av den globala ekonomin.

Börjesson: Den allra största landvinningen kan man säga är att FN överhuvudtaget kom till. Att skapa FN idag hade sannolikt inte varit möjligt eftersom världsläget förändrats mycket och det är svårt för länderna att komma överens. Därför är det viktigt att tänka att vi ska värna, bevara och utveckla det vi har – det globala samarbetet i FN är ovärderligt.

Skau: En milstolpe som kan läggas till är skapandet av OCHA (FN:s samordningskontor för katastrofhjälp) och det internationella humanitära systemet i början av 90-talet. Det var initierat av

Sverige och Jan Eliasson. Idag kanaliseras över 50 procent av alla humanitära insatser genom FN och det är FN som leder arbetet. Nu under covid-krisen har det humanitära spåret varit väldigt effektivt och det är ingen tvekan om att FN:s roll i sammanhanget är viktig.

Modéer: Otroligt viktiga beslut fattades också 2015 med Agenda 2030, Parisavtalet för klimatet och inte minst finansieringsagendan [beslut kring hur länders utveckling ska

finansieras]. Den dåvarande generalsekreteraren sa att ”stjärnorna måste ha stått i rätt konstellation” och i någon mån hade han kanske rätt för åren som följt efter de där viktiga överenskommelserna har präglats av stor oro.

Finansieringsagendan är otroligt viktig nu under pandemin när vi ser ekonomier i fritt fall. Genom Agenda 2030 har vi också bjudit in en bredd av aktörer och det är tydligt att dessa nya aktörer – däribland stora investerare och näringslivsföreträdare – är mycket mer intresserade av FN än tidigare. De har förstått vilka stora utmaningar vi står inför och att det inte är gynnsamt för affärerna. Även från civilsamhället finns det ett större engagemang för FN.

Skau: Ja, jag tror det är en ödesfråga för

FN att man förmår att bli en plattform för en bredare krets av aktörer. Att vara en snäv medlemsstatsorganisation kommer inte att lösa de utmaningar vi står inför. Där tänker jag även på ett bredare inkluderande av civilsamhälle och befolkningar så att FN blir mer representativt.

När det gäller utmaningar för FN-arbetet skulle jag säga att den främsta just nu är de spända relationerna mellan stormakterna USA, Ryssland och Kina, som jag tidigare nämnde, som försvårar och försvagar arbetet i FN. Man brukar säga att ”FN är vad medlemsstaterna gör det till” och det stämmer verkligen för världsläget avgör till stor del vilka beslut som är möjliga i FN.

Den andra utmaningen som jag skulle lyfta fram är att vi har ett sekretariat som skapades för att ordna ett antal konferenser och möten på 40-talet, där regler och byråkrati har hängt med ganska långt in i vår tid. Där behövs det en uppstramning så att vi får en organisation som är mer flexibel och effektiv, och det finns en fantastisk dagordning för detta internt i organisationen. Just nu finns även en skjuts i processen med att reformera FN på utvecklings- och säkerhetsområdet, vilket är positivt.

Modéer: FN har en enormt viktig roll som samordnande kraft i världen och även som en kunskapsbas – mängden data och statistik som FN sitter på är rejält underskattad. Tyvärr har vi efter 2015 fått en värld där kunskap och

Annelie Börjesson, Svenska FN-förbundet.

forskning inte anses viktig och där vi har många populistiska ledare som vinner röster på att prata om ”fake news” snarare än vad som är ”real news”, vilket är otroligt bekymmersamt.

Skau: Man kan inte överskatta utmaningen med den amerikanska positionen. Donald Trump har sagt i FN att framtiden inte tillhör globalister utan patrioter, och det har han omsatt i praktiken. Han har klivit av Iranavtalet, Parisavtalet, MR-rådet, Unesco, med mera – listan är lång. Detta trots att det var USA och Roosevelt som låg bakom FN:s bildande och som har varit ryggraden i att upprätthålla systemet. Nu under coronakrisen har USA också backat ut ur WHO vilket öppnat upp nya möjligheter för Kina, samtidigt som Ryssland tar sig friheter. Så det är en stökig omvärld som generalsekreteraren har att hantera.

Något som är väldigt positivt i sammanhanget, dock, är att det finns en stor grupp mellanstora progressiva länder som försöker ta ett ansvar här. Jag tänker bland annat på Sverige, Kanada, Nya Zeeland, Sydkorea och Etiopien, och EU är också en sådan kraft. De här aktörerna försöker fylla ut vakuemet som har skapats och stötta upp generalsekreteraren och FN-systemet.

Positivt är också att vi har en generalsekreterare som vi imponeras av gång efter annan, som har ett modigt ledarskap, både externt och internt, och som har lanserat reformer och har ett chefslag, tycker vi, som gör ett fantastiskt arbete. Så vi befinner oss i en tid då systemet

levererar och det finns progressiva krafter som kliver fram och spelar en mycket viktig roll.

Modéer: Från UNDP:s sida försöker vi också skicka budskapet till EU att Europa behövs, givet den gemensamma värderingsbas som man har och det geopolitiska läget. När det gäller EU:s inställning är det också tydligt att det skett ett skifte och att det nu finns en idé om att ha ett mer strategiskt samarbete med FN, snarare än att vi bara ska vara en genomförare av EU:s bistånd. Angela Merkel har drivit detta och talat i termer av att ”multilateralism matters”.

Börjesson: Jag kan haka på där när vi talar om positiva tecken och konstatera att vi redan inför valet av António Guterres såg en mycket mer öppen och transparent process än vid tidigare generalsekreterarval och att det fanns ett gott antal kandidater till posten som också fick presentera sig. Vi har dessutom fått in fler kvinnor på toppositioner i FN, vilket är glädjande, och reformarbetet är en annan positiv företeelse, som tidigare nämnts.

Till utmaningarna kan man lägga svårigheterna med ländernas betalningar och de problem som det leder till med finansieringen av FN:s arbete. Folk i allmänhet behöver förstå att resurserna är väldigt

begränsade – WHO har stått i centrum i flera månader men dess budget är i nivå med den hos ett medelstort sjukhus i New York!

Skau: Jag tycker att FN:s coronarespons har varit superimponerande. WHO har gjort ett bra jobb och generalsekreteraren har haft ett totalt ledarskap. I fråga efter fråga har man skickat ut policypaper där FN-systemet i god reformanda har samlats och formulerat kloka rekommendationer. Det är nytt och väldigt positivt. Generalsekreteraren var tidigt ute med en appell om global vapenvila, som sedan inte riktigt följdes upp i säkerhetsrådet, men som har gett positiva effekter och som visar hur FN tog ledarskap.

Modéer: En av de viktigaste lärdomarna av pandemin är annars att vi måste lära oss att lyssna på vetenskapen när det gäller vad vi har framför oss. Många har varnat länge för att pandemier skulle komma, det var bara en fråga om tid. Ändå blev det en chockverkan på alla samhällen och man såg hur dålig beredskap även de mest utvecklade länder hade, och hur snabbt länder tvingades sätta sina egna intressen först i stället för att samarbeta. Andra typer av storska-

liga chocker kan komma när det gäller till exempel klimatet och biologisk mångfald.

På UNDP ser vi särskilt på de socioekonomiska effekterna

och nu kommer skrämmande rapporter om hur ett stort antal människor kommer att förlora hälsa och liv på grund av att det inte finns resurser längre till planerade program för till exempel malariabekämpning, mödravård och insatser riktade mot barn.

Börjesson: Jag tycker man kan sammanfatta resonemanget med att säga att globala problem kräver globala lösningar. Vi ser vilka enorma konsekvenser som coronaviruset har fått för världen och hur det påverkar människors vardag. Vi ser barn som inte får gå i skolan och folk som inte har råd att köpa mat. Fattigdom och hunger ökar. Samtidigt är världen så komplicerad idag och vi är alla sammanlänkade, det gäller livsmedelsförsörj-

”Vi befinner oss i en tid då systemet levererar och det finns progressiva krafter som kliver fram och spelar en mycket viktig roll.”

Carl Skau, Utrikesdepartementet.

ning, industriproduktion, turism och annat. Så det fungerar inte att stänga ute problem genom att stänga gränser, i stället måste vi samverka.

Där har FN-förbundet en viktig roll som civilsamhällesorganisation – att lyfta fram vikten av globalt samarbete och med hjälp av er som jobbar i systemet visa vad FN faktiskt gör i världen. Jag hoppas och tror att man kommer att se över frågan om att förbereda sig för pandemier, och hur man samverkar, för det vi såg i början av krisen var hur land efter land stängde gränserna och roffade åt sig olika typer av material etc. Så när nästa stora kris kommer hoppas jag att vi är bättre rustade. Klimatet har nämnts och det kommer att bli enorma konsekvenser av klimatförändringarna som kommer att påverka matförsörjning, konflikter, migrationsmönster, med mera.

Skau: Jag tycker man kan konstatera att de som var nationalister när den här pandemin slog till har blivit ännu mer övertygade om att de har rätt lösningar medan de som var mer inriktade på globalt samarbete också är mer övertygade om sin världsbild. Så där är vi splittrade och frågan är vilken av de här två världsbilderna som kommer att segra? Det kommer att få avgörande betydelse för framtiden.

Jag hoppas att det finns en kritisk massa av progressiva medelstora länder som ser till att vi får en positiv utveckling. Var Sverige står är ingen tvekan, vi ser att krisen ännu mer understryker vikten av internationellt samarbete. Det borde vara

uppenbart för alla.

För att koppla till det som sagts tidigare – det starkaste argumentet för FN är att det behövs. Och fanns organisationen inte skulle den behöva skapas.

Modéer: En sak som ofta nämns är att Sverige är ett litet exportberoende land som är beroende av omvärlden. Så det ligger i hög grad i vårt intresse att vi har en värld som klarar av att samarbeta inom en rad olika områden. Människor är också i grund och botten mer solidariska än man kanske tror. FN-förbundet som folkrörelse här i Sverige bör kunna väcka fler människor till ett engagemang som jag tror ligger nära mångas hjärta. Jag har rest en del i Sverige i sommar och det är jättemånga som är nyfikna på vad jag gör och vad det finns för möjligheter att bidra. Så jag skulle säga att det finns ett större intresse för de här komplicerade frågorna än vi egentligen tror.

Skau: Jag tror verkligen att ni som FN-förbund har ett helt centralt uppdrag just nu, att säkerställa att stödet för FN upprätthålls. Det finns som sagt ett vägval och det behöver göras konkret för människor vad FN:s arbete handlar om på olika områden så att Sverige som land kan fortsätta stödja FN och investera i multilateralismen.

Modéer: Globala målen och ert fantastiska projekt Glokala Sverige är ju ett sådant verktyg där man kan bryta ner och titta på globala frågor i ett lokalt sammanhang.

Börjesson: Ja, det är ett stort intresse för globala målen i Sverige, många vill engagera sig. Jag tror att det börjar bli påtagligt både vad klimatförändringarna innebär och att behovet av att samverka internationellt i olika frågor är stort. Så det finns en hel del hoppande signaler och många fina och bra initiativ som visar på att det går att åstadkomma förändring. Ibland kan folk säga ”vad spelar det för roll vad jag gör?”. Men det spelar ju roll, man behöver fånga upp dem och förklara det.

Modéer: Det där är ju en fråga för den vuxna generationen att ta på största allvar; vi måste säkerställa att det finns hopp och tilltro till att vi kan skapa en mer hållbar framtid. I min generation

Ulrika Modéer, UNDP.

finns en verklig rädsla för kärnvapen och även många barn och unga känner oro för ökad upprustning och det faktum att kärnvapenländerna frånträder viktiga avtal. Till det kommer de nya utmaningarna, så att förmedla hopp och framtidstro är otroligt viktigt.

Skau: När det gäller framtiden finns ingen tvekan om att klimatet är den stora frågan, även för FN. Generalsekreteraren pratar också ofta om den digitala omställningen och vilka konsekvenser den har, på allt från arbete till fritid. En tredje viktig fråga är jämlikhet och de enormt ökande klyftorna och de återverkningar det har på det politiska landskapet men också på institutioner, ordning och reda och fred i världen.

Modéer: Det är en polariserad värld med stora behov av samarbete kring stora globala utmaningar där ju global hälsa, klimat och biologisk mångfald är några. Olika samhällsmodeller behöver lära av varandra för att hantera frågor kring ojämlikhet och bygga samhällen där det finns ett bättre socialt kontrakt mellan beslutsfattare och medborgare. Det är stora utmaningar men det är det läge vi har, vi kan inte göra annat än att kavla upp ärmarna och försöka hantera dem. Och använda oss av den kunskap som finns – världen har aldrig haft större kunskaper än nu!

■ Text: AnnaLena Karlsson Andrews
Foto: Jonas Svedberg

Sverige och FN har sedan gammalt en varm relation och Sverige är en av de allra största givarna av ekonomiskt stöd till FN-organen. Det ger också ett stort svenskt inflytande i viktiga globala frågor.

FN och Sverige

Litet land med stort inflytande

Sverige är sedan länge en framträdande aktör inom FN. Men hur kommer det sig att just Sverige har ett så varmt förhållande till den världsspännande 75-åringen? Världshorisont fick en intervju med Carl Skau, chef för FN-enheten på Utrikesdepartementet.

Att skaffa sig inflytande inom FN kräver tålamod och kompromissvilja, något som de svenskar som arbetat i organisationen sedan den bildades 1945 har visat prov på. Carl Skau är en av dem. Efter arbete på FN:s flyktingorgan UNHCR, inom EU och som diplomat på bland annat den svenska representationen i New York, under Sveriges senaste mandatperiod i säkerhetsrådet, är han nu chef för FN-enheten på Utrikesdepartementet. Enheten har nyligen stärkts genom att enheten för konfliktfrågor och humanitär politik införlivats i den.

– Förhoppningsvis ska sammanslagningen bidra till att de olika politikområdena hänger ihop och förstärker varandra. Det innebär en förstärkning

av FN-politiken nu när vi inte har säkerhetsrådet som en plattform längre, säger Carl Skau när vi träffas för en digital intervju mellan två möten i juli.

LITET LAND MED VIKTIG ROLL

Sveriges relation till FN över tid är beroende av vilka frågor som står på dagordningen, menar han. I dag är det inom klimat och miljö, jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter samt inom konfliktområdet som Sverige är en pådrivande part.

– Som ett litet land har vi uppenbara intressen av att samarbeta med andra. Globala utmaningar kräver globala lösningar. En regelbaserad världsordning med FN i centrum är nödvändig för vår säkerhet, och ekonomiskt behöver vi en

stabil omvärld som mår bra. Vårt stora engagemang genom åren har inneburit att vi har ett stort inflytande, vi slår över vår vikt inom nästan alla områden, säger Carl Skau.

Han menar att engagemanget har flera bottenar. Dels har det yttrat sig som ett långvarigt politiskt intresse, oavsett regering, vilket lett till ett starkt finansiellt stöd från Sverige till FN, dels genom en samhällsmodell som är en förebild för många länder och som präglas av FN-stadgans värderingar.

Förutom portalfiguren Dag Hammarskjöld lyfter Carl Skau fram Hans Blix, Carl Bildt och Jan Eliasson som några av de historiskt viktiga FN-svenskarna som har bidragit till Sveriges stora inflytande under åren.

– Dag Hammarskjöld personifierade bilden av den internationella tjäns-temannen som präglas av integritet och sätter FN-stadgan före nationella intressen och Hans Blix fick ju visa prov på detta under Irakkrisen i början av 2000-talet, säger han.

Han lyfter också dagens inflytelserika FN-svenskar. Just nu i form av Charlotte Petri Gornitzka, Ulrika Modéer och Åsa Regnéer som har chefspositioner inom Unicef, UNDP och UN Women. Dessa organisationer representerar på många sätt frågor som Sverige prioriterar, som barns rättigheter, demokrati och jämställdhet, menar han.

HÖG STATUS

Perioden i säkerhetsrådet 2017-2018 har enligt Carl Skau höjt Sveriges status inom FN-systemet.

– Våra aktier i FN står mycket högt, säger han, och förklarar att det inte beror på perioden i säkerhetsrådet, utan också på att Sverige är en trofast givare som under lång tid har stått fast vid att stödja FN-organisationerna med kärnstöd, det vill säga icke öronmärkt stöd som går till deras reguljära budgetar.

Kärnstödet är viktigt för att FN:s organ ska kunna värna sina mandat och göra de prioriteringar som behövs, och för att de ska kunna agera snabbt på nya utmaningar och möjligheter. 2019 uppgick det svenska kärnstödet till FN:s olika organ till drygt 6,8 miljarder kronor vilket är knappt 14 procent av det totala utvecklingsbiståndet. Trots att Sverige är ett litet land var vi samma år den största givaren av kärnstöd i absoluta tal till UNHCR och FN:s livsmedelsprogram WFP.

Inom det humanitära området tog FN 2015 fram en överenskommelse som handlade om att alla givarländer ska gå mot att ge alltmer kärnstöd och i utbyte få ett mer effektivt system för humanitär hjälp. Inom utvecklingsområdet har samma typ av process för ökat kärnstöd ägt rum.

– I praktiken är vi bara ett fåtal givare som har hållit vår del av avtalet, men vi hoppas att covid-krisen kan vara en vändpunkt för det här arbetet, säger Carl Skau.

Pandemin har nämligen visat att FN-systemets förmåga att stålla om på grund av krisen har varit väldigt beroende av kärnstödet. Vid den här typen av kriser finns inte tid att sätta sig och skriva projektförslag för att få finansiering, utan det behövs resurser och kapacitet som snabbt kan omdirigeras för att hantera ett nytt läge. Här har kärnstödet bidragit till att FN-organen har kunnat vara på plats tidigt med insatser.

Foto: UN Photo/Martine Perret

Sverige var 2019 den största givaren av kärnstöd i absoluta tal till FN:s livsmedelsprogram WFP. På bilden distribuerar WFP matvaror till personer som överlevt Ebola i Butembo, DR Kongo.

Men även om givarländerna, som en följd av pandemin, kan se vikten av ett ökat kärnstöd så kommer det att finnas stora utmaningar de kommande åren på grund av ansträngda budgetar och ekonomisk tillbakagång, fortsätter Carl Skau.

– Men jag tror att den tes vi har drivit, att kärnstödet är den mest effektiva formen av stöd, har bevisats genom hanteringen av covid-19-krisen, säger han.

INFLYTANDE OCH KONTROLL

Kärnstödet ger också de stora givarländerna ett stort inflytande inom FN-organisationerna. Genom att vara en stark partner sitter givarna med och stakar ut agendan för de organisationer som får stöd. Förutom styrelsearbete sker årliga konsultationer med statssekreterare och ledningen för organisationerna.

– Sverige har å ena sidan ett stort politiskt inflytande och å andra sidan många kontrollinstanser och ingångar som gör att vi kan följa upp att pengarna används på ett bra sätt. Vi får inte riskera att tas för givet, och vi ska hela tiden driva på för reformer och för ett effektivare och mer resultatorienterat arbete i FN, säger Carl Skau.

Han ser inga negativa aspekter vad gäller kärnstöd annat än att fler givarländer behövs i det arbetet. Om FN-organisationerna inte får tillräckligt med kärnstöd utarmas deras mandat

att agera som väktare och pådrivare för värderingar inom sitt område och fungera delvis som en nagel i ögat på vissa länders regeringar.

VIKTIGT HÅLLA STÖDET UPPE

Vid sidan av kärnstödet ger Sverige också stöd till FN-systemet i form av öronmärkta pengar som bland annat fördelas av Sida till särskilda projekt. Under de kommande åren blir det viktigt att Sverige förmår upprätthålla stödet till FN för att vara en inspiratör och ett exempel för andra, anser Carl Skau.

– Vi behöver multilateralismen och FN mer än någonsin, och vårt stöd är avgörande. Samtidigt behövs mer än bistånd för att driva fram utveckling. Finansieringen av de globala målen måste ske med olika typer av resurser, säger han.

Även i det internationella samarbetet finns det konjunkturen, fortsätter Carl Skau.

– Just nu befinner vi oss i en konjunktur där det kanske inte finns utrymme att flytta fram positionerna normativt i alla frågor. Däremot finns det utrymme att genomföra de resolutioner och normativa ramverk som redan finns – insatser som gör konkret skillnad för människor. Det är där vi måste lägga vår kraft, säger han.

■ Malin Åberg Aas

är beroende av frivilliga bidrag som framför allt kommer från medlemsländerna. Det gäller till exempel FN:s barnfond Unicef, utvecklingsprogrammet UNDP och flyktingorganet UNHCR.

TOTAL BUDGET

Rapporten "Financing the UN Development System: Time for Hard Choices", publicerades i september 2019 av Dag Hammarskjöld-stiftelsen och The United Nations Multi-Partner Trust Fund Office. Enligt rapporten uppgick FN-systemets totala budget till 53,2 miljarder dollar år 2017. Det kan jämföras med världens militärutgifter, som samma år låg på 1 739 miljarder dollar, enligt Sipri, Stockholms internationella fredsforskningsinstitut.

Foto: UN Photo/Heather Searles

Av de 53 miljarderna kommer cirka 14 miljarder från obligatoriska avgifter, 35 miljarder från frivilliga bidrag och drygt fyra miljarder från övriga avgifter och inkomster. 71 procent gick till utvecklingsarbete och humanitärt arbete varav en stor del, 35 procent, bekostade insatser i Afrika. När det gäller humanitärt, utvecklings- och fredsarbete i krisdrabbade länder gick mest resurser till Sydsudan, Demokratiska republiken Kongo och Libanon 2017.

Carla Monteiro de Castro Araujo, som arbetar med genderfrågor på FN-missionen Minusca, samtalar med lokalbefolkningen under ett besök i Mbomou, Centralafrikanska republiken. FN:s fredsinsatser finansieras genom obligatoriska avgifter från FN:s medlemsstater.

FN:s ekonomi

Mycket nytta för lite pengar

FN-systemet bedriver ett omfattande arbete världen över, trots knappa resurser. Organisationens ordinarie budget 2020 uppgår endast till drygt hälften av Stockholms stads.

FN:s verksamhet finansieras framför allt av de 193 medlemsländerna. Finansieringen är indelad i två delar: en obligatorisk och en frivillig. I den obligatoriska delen ingår FN:s reguljära budget, som i år uppgår till tre miljarder amerikanska dollar, alltså cirka 26 miljarder kronor. Det kan jämföras med budgeten för Stockholms stad år 2020, som är drygt 48 miljarder kronor. Den reguljära budgeten täcker bland annat verksamheten hos de sex huvudorganen, däribland generalförsamlingen, säkerhetsrådet och sekretariatet. Ungefär 70 procent går till personalkostnader.

Finansieringen är utformad efter ett system där varje land betalar efter förmåga. USA betalar mest, 22 procent. Sverige står för omkring en procent av

budgeten, i år var avgiften 236 miljoner kronor.

FREDSBEVARANDE INSATSER

Till den obligatoriska delen hör också budgeten för FN:s fredsbevarande insatser. Perioden 1 juli 2019 – 30 juni 2020 var budgeten 6,5 miljarder dollar och finansierade ett dussintal fredsinsatser. Även här betalar länderna efter förmåga, men de permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet ansvarar för majoriteten av kostnaderna. USA ligger högst och ska betala 28 procent, men sedan ett antal år vägrar landet ge mer än 25 procent. Sveriges bidrag för 2020 var 433 miljoner kronor. Många länder ger också ytterligare frivilliga bidrag till de fredsbevarande insatserna.

Den största delen av FN:s verksamhet

EKONOMISK KRIS HOTAR

FN är underfinansierat. FN-chefen António Guterres har flera gånger poängterat att organisationen står inför en allvarlig ekonomisk kris. Många medlemsländer betalar inte sin del av den reguljära budgeten fullt ut. Enligt årsredovisningen för 2018 saknar också mer än en tredjedel av de fredsbevarande operationerna resurser för att täcka sina kostnader.

I oktober 2019 varnade António Guterres för att "vårt arbete och våra reformer är i fara" och uppmanade medlemmarna att betala sina avgifter i tid och fullt ut. Men läget har snarare förvärrats av coronakrisen. I juli i år hade endast 107 av 193 medlemsländer betalat hela sin avgift för 2020.

■ Jennie Aquilonius, frilansskribent

- 65,7 miljoner barn vaccinerades mot difteri, stelkramp och kikhosta genom FN:s barnfond Unicef 2018. 4,3 miljoner barn vaccinerades mot mässling.
- 86,7 miljoner människor fick stöd av livsmedelsprogrammet WFP i form av mat, kontanter och kuponger 2018.
- 150 000 kvinnor fick juridiskt stöd av UN Women under 2019.
- 20,8 miljoner doser med koleravaccin skickades till tio länder av Världshälsoorganisationen 2019.

FN

FAKTA.

FN:S HISTORIA

FN:s högkvarter i New York stod klart 1952. Bilden är från generalförsamlingen, det största rummet i byggnaden.

75 år av mellanstatligt samarbete för en bättre värld

FN föddes ur spillrorna av andra världskriget och representerade då mänsklighetens samlade längtan efter en ny värld i fred och välstånd. Här summerar vi den 75 år gamla världsorganisationens historia.

Tanken på fredligt globalt samarbete, som låg till grund för FN:s bildande, var inte ny. Efter första världskriget bildades Nationernas Förbund (NF) som var en föregångare till Förenta Nationerna (FN). NF blev dock inte framgångsrikt, bland annat på grund av stormakternas ovilja att medverka. När Nationernas Förbund gick i graven överfördes organisationens tillgångar till FN.

Bildandet av FN var en av många pusselbitar i arbetet efter andra världskriget för att skapa en stabil världsordning efter århundraden av krig, epidemier och ekonomiska och sociala utmaningar. Redan under brinnande världskrig, den 1 januari 1942, myntades termen

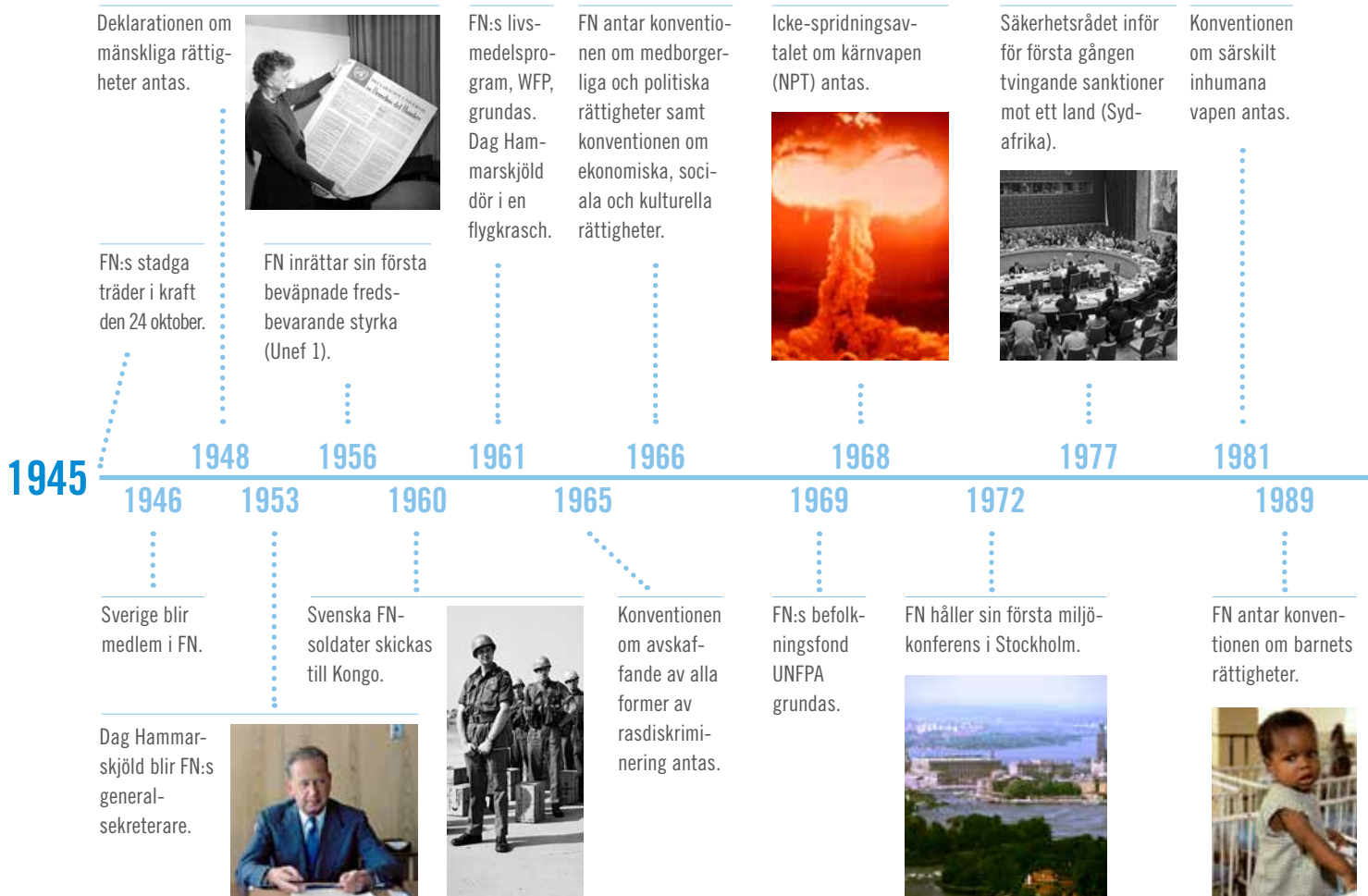
Förenta Nationerna vid en konferens i Washington där 26 allierade stater möttes. Begreppet användes också tidigt för att stärka stridsmoralen hos de allierade i kampen mot Hitler och axelmakterna.

I krigets slutskede möttes segerherrarna Churchill (Storbritannien), Roosevelt (USA) och Stalin (Sovjetunionen) och drog upp linjerna för den nya världsorganisationen. De avgörande besluten togs vid en konferens i San Francisco våren 1945 där 50 stater – stora, små, gamla och nybildade – röstade om formuleringarna i FN-stadgan med en röst vardera. De fyra inbjudande staterna – USA, England, Kina och Sovjetunionen – hade en

särställning i egenskap av segrarmakter i kriget och för att ingen ville riskera att någon av dem lämnade förhandlingarna. Frankrike, som var sargat efter att ha varit ockuperat av Tyskland under kriget, medverkade inte i de inledande förhandlingarna men inbjöds senare att bli en av de fem permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet.

FN-stadgan undertecknades av de 50 staterna i San Francisco den 26 juni. Den 24 oktober, som varje år uppmärksammas som FN-dagen, hade en majoritet av undertecknarna samt de permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet ratificerat stadgan vilket innebar att den kunde träda i kraft. Därefter har ytterligare 142

Milstolpar ur FN:s historia

länder tillkommit.

Stadgan är FN:s grundläggande dokument. Den anger syfte och mål för världsorganisationen samt hur staterna ska agera i FN och gentemot varandra. I stadgans inledning fastställs ett antal mål som har styrt organisationen sedan bildandet: värnandet av internationell fred och säkerhet, främjandet av mänskliga rättigheter, internationell samverkan samt bättre levnadsvillkor under större frihet.

FN-stadgan kan läsas som en bruksanvisning i mellanstatligt samarbete och konflikthantering. I artikel två klargörs att FN-samarbetet är just ett mellanstatligt samarbete mellan suveräna stater. Det innebär också att FN-organisationens handlingsutrymme bestäms av medlemmarna.

1940-TAL

Den nybildade världsorganisationen fick direkt en rad frågor på sitt

bord som hade med krigsslutet att göra, till exempel flyktingfrågan. Generalförsamlingens första session startade den 10 januari 1946 i London. I dess första resolution sägs att FN ska verka för nedrustning av kärnvapen. En vecka senare, den 17 januari 1946, sammanträdde säkerhetsrådet för första gången.

Världshälsoorganisationen, WHO, föddes 1948 i en strävan att förklara krig mot de epidemier och smittsamma sjukdomar som har drabbat miljoner människor genom århundradena.

Den enskilt största landvinningen under de första FN-åren var tillkomsten av den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Vid sidan av FN-stadgan brukar förklaringen betraktas som FN:s mest grundläggande dokument. Den allmänna förklaringen tillkom under ledning av den amerikanska presidentfrun Eleanor Roosevelt och baseras på individuella rättigheter

som yttrandefrihet, religionsfrihet samt rätten till frihet och säkerhet. Förklaringen antogs av FN:s generalförsamling den 10 december 1948. Fyrtioåtta länder röstade för deklarationen, inget land röstade emot och bara åtta länder avstod från att rösta.

1950-TAL

Motsättningarna mellan USA och Sovjetunionen under Koreakriget i början av 1950-talet förde världen in i ett kallt krig som kom att vara i drygt fyra decennier. För FN:s del innebar det att de permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet emellanåt utnyttjade sin veto rätt och därmed försvårade konstruktivt samarbete även i FN-organisationen.

Den svenske diplomaten Dag Hammarskjöld tillträdde i april 1953 som FN:s generalsekreterare. Hammarskjöld kom att forma uppdraget som FN-chef. Han dog den 18 september 1961 i en flygkrasch på väg till ett

FN har en konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro och antar Agenda 21.

FN håller en konferens om kvinnors ställning som resulterar i Pekingplattformen.

Millenni målen, åtta mätbara mål som ska göra världen bättre till 2015, antas.

Principen *skyldighet att skydda* antas på FN:s reformtoppmöte i New York.

Margot Wallström blir generalsekreterarens särskilda representant för sexuellt våld i konflikter.

Internationella dagen för flickor (den 11 oktober) firas för första gången.

António Guterres tillträder som FN:s nionde generalsekreterare.

1992 1994 1995 1997 2000 2003 2005 2006 2008 2010 2012 2015 2017 2020

FN misslyckas med att stoppa folkmordet i Rwanda.

Ottawa-konventionen mot personminor antas och FN:s minröjningsorganisation, UNMAS, grundas.

USA invaderar Irak trots att FN:s vapeninspektörer under Hans Blix ledning inte hittat några massförstörelsevapen.

FN:s kommission för mänskliga rättigheter ersätts av rådet för mänskliga rättigheter.

Konventionen mot klusterammunition antas.

FN antar de globala målen för hållbar utveckling och Parisavtalet om klimatet.

FN fyller 75 år samtidigt som en global pandemi skakar världen.

medlingsuppdrag.

FN:s första fredsfrämjande insats, Unef, inrättades 1956.

FN:s generalförsamling antog en förklaring om barnets rättigheter – en föregångare till barnkonventionen – redan 1959.

1960-TAL

1960-talet var en omvälvande tid. Flera länder som hade befunnit sig under kolonialvälde gjorde sig fria. Som en följd fick FN 17 nya medlemmar bara under decenniets första år.

Under 60-talet restes också folkliga krav på mänskliga rättigheter, antidiskriminering och sociala reformer. FN fick i mitten av årtiondet sina första konventioner om mänskliga rättigheter. De rörde rasdiskriminering, politiska och medborgerliga rättigheter samt ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Säkerhetsrådet beslutade också 1963 om frivilligt vapenembargo mot Sydafrika

som protest mot apartheidsystemet samt tre år senare om tvingande sanktioner mot Rhodesia (nuvarande Zimbabwe).

General U Thant från Burma valdes av generalförsamlingen den 3 november 1961 att efterträda Dag Hammarskjöld som FN:s generalsekreterare.

FN:s utvecklingsprogram UNDP höll sitt första stygruppsmöte 1966. Icke-spridningsavtalet om kärnvapen tillkom 1968.

I mitten av 1960-talet ändrades FN-stadgan då antalet medlemmar i säkerhetsrådet ökades från 11 till 15. Senare ändrades också antalet medlemmar i FN:s ekonomiska och sociala råd.

1970-TAL

Generalförsamlingen beslutade 1971 att Folkrepubliken Kina skulle företräda Kina i FN.

Österrikaren Kurt Waldheim valdes till ny FN-chef och tjänstgjorde i två mandatperioder, det vill säga tio år.

FN:s första miljökonferens hölls i Stockholm 1972. Vid mötet bildades FN:s miljöprogram, Unep. Tre år senare, 1975, hölls den första kvinnokonferensen med målet att förbättra situationen för världens kvinnor under det kommande decenniet.

Generalförsamlingen höll sin första session om nedrustning i maj-juni 1978.

FN:s kvinnokonvention antogs den 18 december 1979.

1980-TAL

Till FN:s femte generalsekreterare valdes 1981 Javier Pérez de Cuéllar från Peru. Även han tjänstgjorde under tio år.

Tortyrkonventionen antogs 1984. Den säger att ingen får utsättas för tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

1990-TAL

Barnkonventionen trädde i kraft 1990. Den har sedan dess blivit världens mest

spridda konvention om mänskliga rättigheter.

På rekommendation av säkerhetsrådet fick FN den 3 december 1991 sin sjätte generalsekreterare, Boutros Boutros-Ghali från Egypten.

FN:s miljökonferens i Rio de Janeiro, Brasilien, antog Agenda 21, en handlingsplan för hållbar utveckling.

FN satte upp en tribunal för att åtala och döma misstänkta förbrytare i länderna i före detta Jugoslavien.

I Wien hölls 1993 en konferens om mänskliga rättigheter som bland annat slog fast att mänskliga rättigheter är universella, ömsesidigt samverkande och delar av samma helhet.

FN stödde under 1990-talet eldupphör och fredsförhandlingar samt övervakade val i länder som Angola, El Salvador, Eritrea, Kambodja och Mocambique.

FN:s fjärde kvinnokonferens arrangerades 1995 i Peking, Kina.

Kofi Annan valdes till FN:s sjunde generalsekreterare. Annan var den förste FN-chefen som kom från Afrika söder om Sahara och den förste som hade gjort karriär i FN-systemet. Annan, som tillträdde 1997, strävade efter att reformera FN-organisationen och verkade bland annat för ökad jämställdhet och nolltolerans mot övergrepp.

Foto: UN Photo/Mark Garten

António Guterres från Portugal är FN:s generalsekreterare sedan den 1 januari 2017. På bilden talar han till studenter på ett universitet i Pakistan.

De åtta millenniemålen antogs vid en FN-konferens vid millennieskiftet.

2000-TAL

Internationella brottmålsdomstolen (ICC) inrättades 2002 med uppgiften att åtala och döma misstänkta krigsförbrytare.

På inbjudan av Kofi Annan och under ledning av Jan Eliasson höll generalförsamlingen 2005 en så kallad världskonferens (World Summit) med en rad reformfrågor på programmet. Vid mötet beslutade FN-medlemmarna bland annat att inrätta en fredsbyggande kommission, en katastroffond och ett råd för

mänskliga rättigheter.

Ban Ki-moon från Sydkorea övertog rollen som FN-chef den 1 januari 2007.

Den första FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder trädde i kraft 2008.

Fyra olika FN-organisationer för kvinnors rättigheter slogs samman till UN Women. Michelle Bachelet från Chile blev dess första chef.

2010-TAL

Sydsudan röstade 2011 om självständighet och blev i juli samma år FN:s 193:e medlemsstat.

FN:s första ungdomsförsamling hölls med Malala Yousafzai från Pakistan som huvudtalare.

Världens länder antog den 25 september 2015 Agenda 2030 och de sjutton globala målen för ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Senare samma år, den 12 december, antogs Parisavtalet om klimatet.

António Guterres från Portugal, som tidigare bland annat hade varit chef för FN:s flyktingkommissariat, tillträdde den 1 januari 2017 som FN:s nionde generalsekreterare efter ett val som var mer öppet och transparent än någonsin tidigare under FN:s historia.

DET HÄR KAN DU GÖRA:

FN fyller 75 år i en splittrad värld där internationalism står mot nationalism. Alla goda krafter behövs nu för att värna det mellanstatliga samarbetet och det regelverk som byggts upp under 75 år med FN-stadgan, deklarationen om mänskliga rättigheter och Agenda 2030 som viktiga fundament. Här är några förslag på hur DU kan bidra:

Svara på FN:s enkät!

Med anledning av FN:s 75-årsjubileum har generalsekreterare António Guterres inbjudit människor i hela världen att svara på några frågor om världsorganisationens vägval och prioriteringar. Det är viktigt att alla som bor i ett engagerat FN-land som Sverige gör sina röster hörda. Enkäten finns på webben på un75.online.

Värva en medlem!

Ju fler medlemmar FN-rörelsen har, desto starkare blir vi! Genom att värva en kollega, kompis eller familjemedlem som medlem i Svenska FN-förbundet är du med och skapar en ännu större FN-rörelse i Sverige. Att bli medlem är enkelt och billigt. Besök fn.se/medlem eller ring 08 462 25 40. Tillsammans gör vi skillnad!

Dela filmen om FN 75 år!

FN har gjort en viktig film som ger en tillbakablick på organisationens historia och framför allt en titt in i framtiden. Hjälp till att engagera andra till stöd för det globala samarbetet genom att dela och sprida filmen i olika sammanhang! Du hittar den på Youtube – sök på "UN75 biggest-ever global conversation"!

FN 75: Jämlikhet fortfarande en bristvara

FN-samarbetet har bidragit till historiska framgångar och en säkrare, bättre och mer rättvis värld för miljarder människor. Ändå kvarstår stora utmaningar i arbetet för en jämlik tillvaro – även i Sverige, skriver FN-förbundets pressekreterare i en analys inför höstens 75-årsfirande.

Under FN-året 2020 ges många tillfällen att fira och framhålla den historiska betydelsen av den 75-årsjubilerande världsorganisationen. Lika viktigt är det, inte minst för en organisation som Svenska FN-förbundet, att peka på de utmaningar som fortfarande kvarstår och kräva handling för att uppnå målet om en bättre värld för alla.

Faktabladet i den här tidningen sammanfattar i ett antal punkter FN:s historia. Situationen efter andra världskriget, med kärnvapenhot och flyktingströmmar, upprepas i dag. Samtidigt har vi, bland annat genom FN:s försorg, blivit bättre på att tidigt hantera kriser och krisorsaker. Trots uppblussande konflikter dog färre människor i krig under det första decenniet på 2000-talet än under något decennium på 1900-talet. I dag finns också ett omfattande humanitärt system. Internationella och nationella domstolar och tribunaler, i regi eller med stöd av FN, dömer krigsförbrytare på löpande band. Flera smittsamma sjukdomar har utrotats eller trängts tillbaka. Millenniedeklarationen och Agenda 2030 sätter konkreta mål och sedan detta arbete startade har nära en miljard människor lyfts ur extrem fattigdom – för att ta bara ett exempel.

Jag och många med mig brukar framhålla katalogen över mänskliga rättigheter (MR) som en av FN:s allra största framgångar. Aldrig tidigare i historien har världens alla människor haft så tydligt uttalade rättigheter. Allt fler stater har anslutit sig till FN:s MR-konventioner och underkastat sig FN:s granskning. Det ökar chansen att människor som kräver grundläggande fri- och rättigheter – och som med rätta pekar på både den allmänna förklaringen och länder som har kommit längre – till slut får sina rättigheter respekterade. Det gäller alla från urfolk till kvinnor och unga, hbtq-aktivister och Black lives matter-rörelsen till de belarusier som kämpar för demokrati inte särskilt långt från Sverige.

Trots framgångarna återstår en hel del arbete innan jämlik-

Foto: Mosphotos/Disc-Media

En oroväckande global trend är att klyftorna mellan fattiga och rika växer och i spåren av coronapandemin ökar nu fattigdomen ytterligare.

het mellan världens människor råder. Just nu växer i coronapandemins spår åter de globala klyftorna och miljontals kastas ned i fattigdom. Klyftorna ökar också inom länderna. Sverige ligger relativt väl till men inte heller här saknas utmaningar. I Agenda 2030-arbetet, som uppstår en rad mål som tangerar mänskliga rättigheter, brukar det pekas på att Sverige vid sidan av konsumtion och havsmiljö har utmaningar när det gäller jämlikhet och jämställdhet.

Till FN-förbundets framgångar under senare år hör arbetet mot barnäktenskap. Tillsammans med en rad andra organisationer krävde förbundet, långt före Agenda 2030 och mål 5, totalförbud mot barngift. Det blev till slut verklighet men det tog tio år för våra riksdagspolitiker att inse att hedersförtrycket existerar även i Sverige. FN-förbundet har genom åren samarbetat med förortsfeminister som berättar om situationen i sina bostadsområden och försöker få majoritetssamhällets uppmärksamhet. Deras röster vittnar om att lagstiftningen mot barnäktenskap, könsstympning och andra skadliga traditioner måste följas av större resurser till skola, sociala myndigheter och polis. Även i ett av världens mest jämställda länder måste vi fortsätta att kämpa för alla människors lika rättigheter oavsett religion, kultur och tradition.

Trots allt – förutsättningarna för världens befolkning är betydligt bättre i dag än när FN bildades för 75 år sedan. Att behålla och utveckla FN som aktör och arena för det globala samarbetet är en av nycklarna till fortsatta framsteg. Ditt och mitt engagemang krävs för att politiker och beslutsfattare ska fortsätta att arbeta i FN och på hemmaplan för att förverkliga de stolta jämlikhetsmålen i FN-stadgan, MR-förklaringen och en rad andra FN-dokument.

■ Pekka Johansson
Artikelförfattaren är pressekreterare
vid Svenska FN-förbundet

Foto: Svenska FN-förbundet/Lina Stolpe

Anna Hägg-Sjöquist, född 1960, tillträdde i augusti som FN-förbundets nya generalsekreterare.

Från PRAO till generalsekreterare Anna vill se FN-rörelsen växa

Anna Hägg-Sjöquist har rekryterats till posten som generalsekreterare för Svenska FN-förbundet. Här svarar hon på Världshorisonts frågor.

Vilken utbildningsbakgrund har du och hur kom du in i vår bransch?

Jag var volontär på Röda korset som helt ung och bestämde mig då för att jag ville arbeta med humanitära frågor och mänskliga rättigheter i framtiden. Jag påbörjade en juristutbildning men hoppade av då jag erbjöds anställning på Röda korset. Jag kom att bli kvar i där under många år och arbetade såväl med nationella som internationella frågor tillsammans med dåvarande generalsekreteraren Anders Wijkman.

Hur skulle du summera ditt fortsatta yrkesliv?

Jag har bland annat bott och arbetat i Chile och Sudan. När jag kom hem till Sverige 1997/98 anställdes jag som Plan Sveriges första generalsekreterare med uppdraget att etablera Plan i Sverige. Jag blev kvar där i nästan 20 år. Jag var även ordförande i FRII (numera Giva Sverige) under en period och var med och arbetade fram dess kvalitetskod, som syftar till att skapa god styrning och kontroll i medlemsorganisationerna.

Vad har perioderna utomlands betytt, nu när du kan se tillbaka på ett långt yrkesliv?

När jag bodde i Sudan pågick ett inbördeskrig där och i Chile var det ett tufft läge för många MR-aktivister. Genom att bo och verka där fick jag uppleva på nära håll vad fred och mänskliga rättigheter betyder i praktiken för den enskilda människan. Det som ändå gjort störst avtryck på mig är alla givande möten. När man släpps in i ett samhälle och får dela människors vardag och erfarenheter så får man förståelse på ett djupare plan. Idag reagerar jag särskilt starkt när människor av okunskap tar avstånd från islam och muslimer, till exempel. Jag hade många muslimska vänner under min tid i Sudan och blir upprörd av alla vanföreställningar kring muslimer som verkar finnas i det svenska samhället.

När kom du i kontakt med FN-förbundet för första gången?

Faktiskt redan under högstadietiden på 1970-talet då jag gjorde min PRAO på FN-förbundet som redan då hade

kontor på Skolgränd. Min handledare hette Berith Granath [Berith var anställd på FN-förbundet ända till sin pension 2016, reds anm]. FN-förbundet ordnade också så jag senare fick praktisera på FN:s informationskontor, som då låg i Köpenhamn.

Du har haft barns rättigheter som fokus i många år – nu kommer du till en organisation som jobbar brett med ett stort spektrum av globala frågor. Vad tänker du om det?

Vi lever i en tid med ökad nationalism, rasism och stora globala utmaningar, som till exempel klimatförändringen men nu också den globala pandemin covid-19. Det känns mycket angeläget att i det läget stå upp för globalt samarbete och att verka för att öka förståelsen i det svenska samhället för att globalt samarbete behövs. Det behövs starka krafter för både fred, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling. I Agenda 2030 finns alla viktiga prioriteringar med och därför känns det naturligt och jättebra att börja jobba för FN-förbundet, med de globala målen som en viktig ram för arbetet.

Vad är den viktigaste uppgiften och rollen för Svenska FN-förbundet, tycker du?

Att stärka kopplingen mellan svenska folket och FN och säkerställa att människor känner ett ägandeskap för FN. För att uppnå det behöver vi stärka folkrörelsen ännu mer. Jag är imponerad över den stora kunskap som FN-förbundet sammantaget besitter. Jag vill medverka till att vi når ännu fler i allmänheten med all denna kunskap och viktiga information. Jag är övertygad om att det finns möjlighet att skala upp verksamheten men själv måste jag först lära känna rörelsen för att bättre förstå vad vi behöver göra för att få fler att sluta upp bakom FN-tanken.

Vad är ditt främsta mål nu när du tar över ledningen på FN-förbundet?

Jag vill hitta former så att alla aktörer är delaktiga fullt ut i folkrörelsen FN-förbundet och jobbar tillsammans i samma riktning. Jag vill etablera en samhörighet så att vi tillsammans blir ännu starkare, och kan få FN-rörelsen att växa ännu mer.

■ AnnaLena Karlsson Andrews

Globala målen

Tio år kvar till 2030 – dags att växla upp!

Foto: Svenska FN-förbundet

Ett hopp för de globala målen. Från vänster: Amanda Van den Tempel Almaas, Kawthar Karout och Caroline Slotte.

Med ett årtionde kvar tills de globala målen ska uppnås är det hög tid att agera. I samband med Agenda 2030:s födelsedag den 25 september drar Svenska FN-förbundet igång en kampanj för att få fler att engagera sig i de globala målen, ta egna initiativ och starta lokala projekt med ett globalt tänk.

Alla kan inte göra allt men tillsammans kan vi åstadkomma mycket. Så lyder grundtanken för den kampanj som startar i september, där medlemmar i FN-rörelsen uppmanas att aktivera sig och gå från tanke till handling.

– Det vi gör lokalt har en global påverkan. Med hjälp av den här satsningen vill vi engagera hela rörelsen, förklarar Gabriella Sandberg, som ansvarar för kampanjen på FN-förbundet.

Du som har en idé om ett projekt som

på lokal nivå kan driva samhället mot en mer hållbar framtid kan registrera ditt förslag på FN-förbundets hemsida när kampanjen dragit igång. Exempel på sådana projekt kan vara att arrangera en skräpplockardag, hjälpa nyanlända barn med svenskan, ha en workshop där man skapar miljövänliga rengöringsprodukter eller starta en Youtube-kanal med information om hållbar turism.

För att hjälpa folk på traven har FN-förbundet rekryterat och utbildat

lokala ”coacher” (handledare) runt om i landet, vars roll är att vägleda de medverkande under projektens gång. Deltagarna börjar med att bilda projektgrupper som kan starta lokala insatser med tydlig koppling till något av de 17 globala målen i Agenda 2030.

FÅR HJÄLP

I processen får deltagarna också hjälp av coacherna med att till exempel avgränsa projekten, kommunicera och samarbeta med andra aktörer, hitta sponsring och dokumentera resultaten. Projekten delas och uppmärksammas via digitala kanaler för att inspirera andra till att kavla upp ärmarna.

Under covid-pandemin har många delar av det globala utvecklingsarbetet stannat av, samtidigt som agendan är viktigare än någonsin. Alla projekt som startas via kampanjen måste vara anpassade för att undvika smittspridning. Det innebär bland annat att de flesta mötena ska vara digitala och att projektgrupperna ska begränsas till max fem deltagare.

– Nu hoppas vi att årtiondet vi har framför oss verkligen blir ett decennium för handling, säger Gabriella Sandberg.

■ Lina Stolpe

Har du en idé om hur du kan förbättra din omgivning? Kanske brinner du lite extra för ett av de globala målen i Agenda 2030? Håll ögonen öppna inför kampanjstarten – läs mer på fn.se och globalamalen.se!

Glokala Sverige i ny ”FN-hub”

Ett nytt nätverk för att accelerera det lokala genomförandet av Agenda 2030 har bildats i Sverige på inbjudan av FN:s generalsekreterare António Guterres. Svenska FN-förbundet medverkar, tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner, genom projektet Glokala

Sverige.

Nätverket – Sweden Local 2030 Hub – är en plattform för kapacitetsbyggnad, kunskapsdelning, samverkan och inspiration med särskilt fokus på hållbara städer och samhällen. Initiativet samordnas av tankesmedjan Global

Utmaning och samlar en rad aktörer i ett sektorsövergripande samarbete.

Hédi Fried fick FN-förbundets MR-pris

Foto: Svenska FN-förbundet

tid då auktoritära, nationalistiska och antidemokratiska krafter återkommer är hennes historia en påminnelse om vikten av att inte glömma. Hennes livsgärning tjänar också som inspiration för andras arbete mot rasism och för alla människors lika värde och rättigheter. Årets mottagare av Svenska FN-förbundets pris för mänskliga rättigheter är författaren, psykologen och Förintelseöverlevaren Hédi Fried.”

I samband med överlämningen höll Hédi Fried ett kort tacktal.
– Det är mig en ära att få det här priset. Det är en bekräftelse på att det jag har gjort har haft betydelse och resultat. Ensam är inte stark. Tillsammans kan vi försöka få en värld där aggression och hat inte råder längre – utan empati, närhet och kärlek, sa pristagaren.

Hédi Fried har ägnat stora delar av sitt liv åt att berätta om sina erfarenheter från koncentrationslägren Auschwitz och Bergen-Belsen.

Författaren, psykologen och Förintelseöverlevaren Hédi Fried tilldelades i början av sommaren Svenska FN-förbundets pris för mänskliga rättigheter.

Hédi Fried, författare och psykolog, är 2020 års mottagare av Svenska FN-förbundets pris för mänskliga rättigheter. FN-förbundets ordförande Annelie Börjesson överlämnade i mitten av juni utmärkelsen i form av ett diplom och en blomma. Den enkla ceremonin ägde på pristagarens önskemål rum i avskildhet och på tryggt avstånd med hänsyn till coronapandemin. Vid överlämnandet bistod en medhjälpare till Hédi Fried.

Hédi Fried är välkänd för alla som engagerar sig i frågor som rör mänskliga rättigheter. Hon har ägnat stora delar av sitt liv åt att berätta om sina erfarenheter som överlevare från koncentrationslägren Auschwitz och Bergen-Belsen under andra världskriget. Efter att ha kommit till Sverige 1945 genom Röda Korsets försorg utbildade hon sig till psykolog. Hon har också skrivit en rad böcker och deltagit i debatten om extremistiska politiska rörelser.

FN-RÖRELSEN NOMINERAR

FN-förbundets pris för mänskliga rättigheter är ett folkrörelsepris. Det är den

svenska FN-rörelsen som har möjlighet att nominera och den här gången kom nomineringen från en aktiv FN-förening i södra Sverige. FN-förbundets styrelse, också den bestående av representanter för FN-rörelsen, diskuterar och beslutar vem som ska få priset.

Motiveringen lyder:
”Årets MR-pristagare har utifrån egna erfarenheter ägnat sitt liv åt att berätta om ett av de mest fasansfulla kapitlen i mänsklighetens historia. I flera decennier har hon vittnat om nazismens framväxt och illdåd på 1930- och 40-talen. I en

RASISM PÅ FRAMMARSCH

Svenska FN-förbundets ordförande Annelie Börjesson utvecklar resonemanget bakom beslutet att ge priset till Hédi Fried.

– Organiserad rasism och politisk populism är på frammarsch runt om i världen. Med vårt pris vill vi visa vår stora uppskattning för Hédi Frieds arbete och samtidigt understryka vikten av att alla gemensamt står upp mot rasism och diskriminering, säger hon.

Att Hédi Fried fick FN-förbundets pris för mänskliga rättigheter uppmärksammades i media över hela landet. Priset har under tidigare år gått till bland andra Katarina Wennstam, Amanda Kernell, Sara Mohammad och Linnéa Claeson.

■ Pekka Johansson

Namninsamling mot USA:s min-policy

Foto: UN Photo/Sylvain Liechti

Svenska FN-förbundet har på sin webbsida startat en namninsamling i protest mot att USA, under president Donald Trump, öppnat för att återigen producera och placera ut personminor.

Beslutet går stick i stäv med den starka norm mot minor som utvecklats som en följt av Ottawaavtalet från 1997. USA har aldrig anslutit sig till avtalet men har ändå, tills nu, tillämpat en restriktiv linje i linje med normen.

FN-förbundets budskap med namnunderskrifter riktar sig till USA:s Sverigeambassadör Kenneth Howery. Gå till fn.se/motminor för att delta!

FN-chefen António Guterres under årets högnivåmöte för uppföljningen av Agenda 2030.

Foto: Malin Åberg Aas

regering höll ett antal anföranden och presenterade sin vilja att 2021, för andra gången, rapportera om hur genomförandet går i Sverige. Under årets uppföljningsmöte lämnade 47 länder frivilliga rapporter, bland annat Finland som hade låtit civilsamhället formulera egna bedömningar och rekommendationer som införlivats i den nationella rapporten, ett grepp som stack ut bland de många landrapporterna.

António Guterres inledde mötets sista dag med ytterligare ett anförande där han sa att pandemin har satt fokus på vikten av en multilateralism som bygger på förtroende, internationell rätt, mänskliga rättigheter och Agenda 2030.

Dyster uppföljning av Agenda 2030

I mitten av juli hölls det femte uppföljningsmötet om Agenda 2030, ett möte som var helt digitalt. Svenska FN-förbundet deltog i den svenska e-delegationen.

Varje sommar har en högnivåkonferens hållits i New York (High-Level Political Forum on Sustainable Development, HLPF) för att följa upp staternas arbete med Agenda 2030. På grund av pandemin var dock årets konferens digital och FN-förbundet deltog i den svenska e-delegationen.

När FN:s generalsekreterare António Guterres höll sitt första anförande under mötet var hans budskap att utvecklingen i världen går åt fel håll.

lyfte också behovet av ett hjälppaket till ett värde av minst 10 procent av den globala ekonomin, mekanismer för global solidaritet och lämpliga nivåer av skuldlättnad för utvecklingsländerna.

TEMATISKA SESSIONER

Under mötets första vecka hölls tematiska sessioner som gick igenom olika delar av Agenda 2030 med reflektioner om utvecklingen och hur covid-19 har påverkat den. Företrädare för Sveriges

STÖD TILL FN-STADGAN

Under den avslutande delen av konferensen, som handlade om vilket FN världen vill se framöver, gav många länder sitt stöd till FN-stadgan, multilateralismen och ett effektivt, transparent FN som levererar resultat. Flera delegater betonade också att mediciner och vaccin mot covid-19 måste komma alla till del och att FN har en viktig roll för att säkra detta.

Efter årets uppföljningsmöte står det klart att världen är långt ifrån att nå målsättningarna i Agenda 2030 och att mycket stora ansträngningar krävs av en bredd av aktörer för att planeten ska bli en bättre plats att leva på år 2030, såväl ekonomiskt och socialt som ekologiskt.

■ Malin Åberg Aas

KRAFTIG TILLBAKAGÅNG

– I en tid när vi hade ett desperat behov av att ta stora steg framåt kan covid-19 i stället flytta oss år, kanske decennier, tillbaka och efterlämna länder med enorma skattemässiga och tillväxtrelaterade problem, sa Guterres.

Fattigdom och hunger riskerar att öka och världen har inte sett en sådan ekonomisk nedgång per capita sedan 1870, sa FN-chefen vidare. De svagaste länderna och grupperna riskerar att drabbas värst.

Samtidigt lyfte han de heroiska insatserna inom sjukvården, de många innovativa lösningar som använts under det senaste halvåret samt rörligheten i näringslivet. Han konkluderade med att vi, med hjälp av Agenda 2030 som enande vision, kan utnyttja krisen för att bryta dåliga vanor och ändra vårt sätt att lära och arbeta, leva och konsumera. Han

▶ INSTAGRAMBILDEN

Den 26 augusti var det internationella hunddagen och FN-förbundet passade på att uppmärksamma alla fyrbenta FN-hjältar i form av utbildade min- och sprängämnesshundar som hjälper till med att lokalisera explosiva lämningar. På bilden en hund med skyddsglasögon i tjänst i Sydsudan.

Inlägget publicerades på FN-förbundets Instagram den 26 augusti.

Foto: UNMAS South Sudan/Martine Perret

Följ oss på @fnforbundet

I Tierp samarbetar FN-skolans elevförening med den lokala FN-föreningen. Från vänster: Stina Lindqvist, Hardy Brink, Mats Bäckman, Isabella Bexell, Suana Mujkic och Omar Tabsho.

FN-skolan och FN-föreningen lyfter tillsammans olika FN-frågor.

FN-förening och FN-skola Starka tillsammans i Tierp

Samarbete är en viktig grundsten för att lösa globala problem. Världshorisont har besökt Tierp, där Högbergsskolans FN-elevförening och den lokala FN-föreningen ofta arbetar tillsammans för att sprida FN:s värderingar hos såväl skolelever som kommunmedborgare.

Tierpbon Mats Bäckman är ordförande i den lokala FN-föreningen sedan flera år tillbaka. FN:s arbete och värdegrund ligger honom varmt om hjärtat och med tanke på hans jobb som lärare var det ett naturligt steg att 2017 ansöka om att göra Högbergsskolan till en certifierad FN-skola.

– FN representerar universella mänskliga värden. Det är bra att kunna förankra skolans värdegrund i FN:s allmänna tankar, säger Mats Bäckman.

– Det var en av anledningarna till att vi ansökte om att certifiera oss, just för att det skulle genomsyra skolans verksamhetsplan och rutiner, fyller kollegan Isabella Bexell i.

ELEV-FÖRENING BILDADES

När Högbergsskolan väl hade godkänts var det dags för en elevförening att ta form. Först på ordförandeposten var Stina Lindqvist, som då gick i tvåan.

– Jag och två andra elever åkte på kickoff på FN-förbundet. Då visste vi nästan ingenting om elevföreningar, men det var väldigt kul att höra när andra elever berättade om sitt arbete. När vi kom hem kände vi att "nu kör vi", minns hon.

Stina tog studenten förra sommaren, men arbetet med FN-frågor är ett fortsatt starkt intresse och eftersom skolans elevförening har haft ett nära samarbete med den lokala FN-föreningen blev det naturligt för henne att fortsätta engagemanget där.

Numera är det Hardy Brink som är ordförande i elevföreningen. Han brinner för att göra skillnad i samhället och menar att det är någonting alla bör sträva efter.

– Det är vi, medborgare och väljare, som ger politikerna deras uppdrag. Därför är vi på sätt och vis deras chefer. Men vi kan ju inte stanna vid att rösta i valet, sedan gnälla i fyra år, och därefter rösta igen. Vi måste hela tiden pusha för den utveckling vi vill se, oavsett om det är ens eget parti som styr eller om det är ett annat.

STARKT KLIMATENGAGEMANG

En annan av FN-elevföreningens medlemmar är Omar Tabsho. Han gick med för två år sedan, efter viss övertalning från Hardy. Omar ser medlemskapet som ett sätt att göra något gott samtidigt som man har kul. Hans favoritminne från det senaste läsåret är den stora

klimatstrejken den 27 september i fjol.

– Det var en känsla av gemenskap, att hela världen var ute på gatorna och kämpade för samma mål. Det kändes bra, säger han.

Många elever ser klimathotet som en av de allvarligaste globala utmaningarna, och de får gott om stöd av den lokala FN-föreningen i sitt engagemang. Vid planeringen av klimatstrejken stod den lokala FN-föreningen som officiell arrangör, men Mats förklarar att elevföreningen ansvarade för en stor del av det praktiska arbetet.

– Och när vi höll i det stora demonstrationståget fick vi hjälp av er med att söka om tillstånd och att kontakta olika företag och institutioner, säger Hardy.

PÅVERKAR KOMMUNEN TILLSAMMANS

Inför strejken skrev elevföreningen och Tierps FN-förening två gemensamma medborgarförslag till kommunstyrelsen. De samlade in underskrifter som uppmanade kommunen att plastbanta, det vill säga minska på onödigt plastkonsumtion och engångsartiklar, samt att utveckla hanteringen av grovavfall.

– Det finns tre återvinningsstationer i kommunen, varav ingen ligger i centralorten. Och för att komma till dem måste man ha bil, säger Stina.

Än så länge har kommunen bara meddelat att förslagen tagits emot och ska handläggas, så medlemmarna i föreningarna väntar med spänning på besluten.

– Jag tycker att kommunen har varit ganska öppen för att vi vill tycka till, bland annat om hur Tierp kan bli bättre för ungdomar, förklarar Stina.

■ Text och foto: Lina Stolpe

”Mänskliga rättigheter går inte i karantän”

Foto: FN-förbundet/Elias Aspquid

Några av personerna som är verksamma i Rättighetsgruppen i Uddevalla. Från vänster: Hamza Jamous, Uddevalla FN-förening; Sultana Ahmad, Studieförbundet Vuxenskolan; Catarina Svensson Brodén, Dalabergskyrkan; Agneta Malm, Uddevalla FN-förening; Inga Lundqvist, Uddevalla FN-förening; Emma Rossvik, Studieförbundet Vuxenskolan; Lovisa Brinck, Antidiskrimineringsbyrån Fyrbodol och Taghrid Moussa, Studieförbundet Vuxenskolan. Längst fram: Linnea Lindgren, Uddevalla kommun och Karin Johansson, Tehus Fyrbodol.

I Uddevalla samverkar flera lokala aktörer kring projektet ”Mänskliga rättigheter går inte i karantän”. FN-föreningen är en av dem.

I våras startade ett lokalt initiativ i Uddevalla för att belysa mänskliga rättigheter och det faktum att coronakrisen kan göra att människor hamnar i utsatthet. FN-föreningen på orten är en av krafterna bakom projektet. Världshorisont har pratat med en av eldsjälarna; Hamza Jamous, 22 år, som pluggar statsvetenskap och är vice ordförande i FN-föreningen.

I Rättighetsgruppen, som arbetar lokalt för mänskliga rättigheter, ingår också bland andra Röda korset, Rädda Barnen och Sensus.

Gruppens mål är att nå ut till människor och informera dem om deras rättigheter. Coronakrisen har dock gjort det svårare att etablera kontakt, något som gjorde att Hamza bestämde sig för att starta en Facebookgrupp.

SVÅRARE FÅ KONTAKT

– Coronakrisen gör det naturligtvis svårare att komma i kontakt med folk. Vi har haft lokal verksamhet i Uddevalla, men det blir en isolering i och med krisen. I det läget är sociala medier ett effektivt verktyg för att nå ut till

folk, berättar Hamza.

Hittills har det gått bra. Facebook-gruppen ”Mänskliga rättigheter går inte i karantän” har över 300 medlemmar, med flera olika informativa filmer om vilka ens rättigheter är, vad som räknas som diskriminering och vad en kan göra om en drabbas.

– Vi har varit i kontakt med nyanlända för att berätta för dem om vilka rättigheter de har i kommunen. Vi har också haft föreläsningar om FN-förbundets projekt Flicka. Där pratar vi om jämställdhet och vad det betyder lokalt. Det kan handla om en rädsla att röra sig ute på kvällar och nätter. Att kunna röra sig fritt och vara trygg är också en fråga om mänskliga rättigheter.

VIKTIGA FILMER

Tanken var att Rättighetsgruppen under våren skulle informera högstadiel elever om diskriminering, globala målen och jämställdhet, men detta fick ställas in på grund av pandemin. Istället återfinns flera filmer på Facebooksidan. ”Vad är mänskliga rättigheter?”, ”vad handlar barnkonventionen om?”, ”vad är diskriminering?” är några av titlarna.

Hamza står framför kameran i en av filmerna och pratar om vad mänskliga rättigheter är och hur de kom till. Avslutande berättar han att mänskliga rättigheter handlar om frihet, trygghet och alla människors lika värde. Det är en alltid lika viktig påminnelse, inte minst i coronatider.

■ Mathias Leveborn

Tipspromenad om globala målen

Eva Hallström, ordförande i Värmlands FN-distrikt, och Rose-Marie Asker, ordförande i Sunne FN-förening, vid fråga 1.

Under sommaren har Sunne FN-förening och Värmlands FN-distrikt, tillsammans med Rottneros Parks vänner, lyft de globala målen genom en tipspromenad. På tio olika platser i parken har frågor satts upp – vissa för barn och andra för vuxna. Besökare har besvarat frågorna och sedan lagt svaren i en låda vid sista frågan, nummer 10.

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling antogs av världens ledare i september 2015 och ska gälla till 2030. ”Vår strävan är att stärka FN och arbeta för medvetenhet kring Agenda 2030, inte minst när det gäller kvinnors rättigheter och hållbar utveckling”, meddelar arrangörerna.

TIPSA LANDET RUNT:

Skicka ditt tips till:
varldshorisont@fn.se och skriv
 ”Landet runt” i ämnesraden

ENGAGERA DIG LOKALT

Ju fler som engagerar sig, desto mer kan vi åstadkomma! Som medlem är du välkommen att vara med och forma verksamheten i din lokala FN-förening. Möjligheterna är många! Ta kontakt med din FN-förening via www.fn.se

Bli ambassadör för globala målen!

Är du mellan 16-26 år och brinner för hållbar utveckling? I september öppnar anmälan till nästa års ambassadörsprogram! Passa på och ansök till ett roligt och givande hedersuppdrag. Läs mer på fn.se/ambassadorer

FN-förbundet på bokmässan

Den 25 september deltar FN-förbundet med två programpunkter på Globala torget som är en del av den digitala bokmässan. Den första, FN – en vital

75-åring?, sänds kl 14.40–15.20 och den andra, Sverige, konsumtionen och Agenda 2030, kl 16.00–16.20. Sändningen är öppen för alla utan kostnad. Hela programmet finns på Facebook ([@globalatorget](https://www.facebook.com/globalatorget)) och på bokmassan.se.

Aktion FN för globala målen

Inför FN-dagen den 24 oktober arrangerar elevföreningar runt om på FN-skolor *Aktion FN för globala målen*.aktionen uppmärksammar att det är 10 år kvar tills målen ska vara nådda och att vi behöver agera nu för att tillsammans göra skillnad.

Personality

Anna Hägg-Sjöquist är ny generalsekretärare, Veronica Sällemark är ny organisationskoordinator, Tina Svensson är ny ekonomiassistent, Mathias Leveborn är vikarierande ansvarig för digitala kanaler och Katarina Nylander är vikarierande produktionsledare. Höstens praktikanter är Lina Stolpe, Josephine Bergmark, Emelie Woodhouse och Louise Hallén.

Kongress 2021

Den 12-13 juni 2021 är det dags för Svenska FN-förbundet att hålla kongress igen, denna gång ses vi i Eskilstuna. Börja gärna fundera på nomineringar och motioner redan nu. Läs mer på fn.se/kongress.

Fira FN:s 75-årsjubileum med oss!

Svenska FN-förbundet bjuder under hösten in medlemmar och allmänhet till en rad digitala aktiviteter för att fira FN:s 75-årsjubileum. Vid denna tidnings pressläggning pågick fortfarande planeringen och mer information kommer på webbsidan fn.se/fn75 – titta in där då och då! Vi ser fram emot en hoppfull och givande FN-höst tillsammans med dig!

FN-forum

FN-forum arrangeras vart tredje år och är ett av FN-förbundets största evenemang. I år sänds det live lördagen den 10 oktober kl 14.00 – 16.00 och är öppet för alla medlemmar utan kostnad. FN-forum 2020 är ett tillfälle att träffa andra medlemmar digitalt och att få höra FN-förbundets ledning. Vi kommer ha ett fullspäckat program med firandet av FN 75 år, förberedelser inför kongressen 2021 och gäster som tidigare FN-sändebudet i Syrien Staffan de Mistura. Saknar du din inbjudan via e-post? Hör av dig till fnforum@fn.se!

Seminarium inför FN-dagen

FN-förbundet arrangerar som traditionen bjuder ett seminarium inför FN-dagen. I år blir det extra festligt tack vare att vi också uppmärksammar att FN fyller 75. Seminariet genomförs i helt ny digital form eftersom vi följer myndigheternas riktlinjer om social distansering. På programmet står som vanligt prisutdelning, medverkan av företrädare för Regeringskansliet och diskussion om en brännande FN-fråga.

UNG20

UNG20, FN-förbundets träff för unga i FN-rörelsen, äger rum den 7 november. Deltagarna får ta del av föreläsningar, workshops och andra aktiviteter som är kopplade till globala frågor. Träffen kommer att ge verktyg för att omvandla teoretisk kunskap till praktisk påverkan och en uppmaning till fortsatt engagemang i den svenska FN-rörelsen. UNG-träffen är den enda plattformen som samlar både ungdomsmedlemmar och elever från våra FN-skolor. Den är öppet för medlemmar mellan 15 och 30 år. Läs mer på fn.se/ung!

Milstolpar ur FN:s historia

På FN-förbundets webbplats fn.se presenterar vi milstolpar från de gångna decennierna och berättar om FN:s arbete med start på 1940-talet då organisationen föddes och inledde arbetet för en bättre värld.

Kommunikationspaket

FN-föreningar och -distrikt fick inför sommaren ett kommunikationspaket om FN 75 som innehåller en svensk FN 75-logotyp, länkar till FN:s enkät om framtiden och en film samt en presentation av händelser under FN:s historia.

Filmprojekt med FN-svenskar

Tillsammans med andra FN-relaterade organisationer i Sverige uppmärksammar vi FN:s 75-årsjubileum med ett gemensamt filmprojekt som lyfter fram svenskar i FN-systemet. Målet är att visa dels hur viktigt det multilaterala arbetet är, dels bredden i det svenska engagemanget inom FN.

Planen är att producera tre filmer som kommer att spridas i hemsidor, Youtube och nyhetsbrev. Håll utkik i våra kommunikationskanaler!

Ny bok om Dag Hammarskjöld

Folkrättsprofessor emeritus Ove Bring har skrivit en spännande bok om den förre FN-chefen Dag Hammarskjöld. Vi uppmärksammar under hösten boken "Gåtan Hammarskjöld" som handlar om turerna kring flygkraschen nära Ndola i nuvarande Zimbabwe som tog generalsekretärens liv.

Allt om FN 75

Nyheter, uppdateringar och länkar som rör firandet av FN:s 75-årsjubileum publiceras löpande på fn.se/fn75!

ANNELIE BÖRJESSON
ORDFÖRANDE I SVENSKA FN-FÖRBUNDET:

Globala hot bryr sig inte om gränser

Strax innan min pappa föddes låg världen i spillror. Året var 1945, och efter två världskrig med enorm förstörelse och ofattbart mänskligt lidande ville man ha fred. Ur askan föddes organisationen Förenta Nationerna, med uppdraget att verka för fred och rädda kommande släktled undan krigets gissel. Initialt var 51 stater med. I dag samlar världsorganisationen 193 länder och är den enda i sitt slag.

FN har betytt och betyder så mycket för oerhört många. Under årens lopp har världens länder kunnat välkomna den allmänna deklarationen om mänskliga rättigheter och en rad andra konventioner och fördrag. I dag finns överenskommelser på många områden som knådats fram genom FN-samarbetet och som människor nu kan luta sig emot. Efter att FN skapades har mycket positivt skett, och när 2020 ringdes in kunde vi konstatera att mänskligheten gjort enorma framsteg. Det står klart att FN-samarbetet har en stor del i detta, och mycket görs också i denna stund. FN förser varje dag över 80 miljoner hungriga människor med mat, levererar årligen vaccin till nära hälften av världens barn och bistår och skyddar de 80 miljoner människor som flyr från krig, svält och förföljelse. FN arbetar tillsammans med världens länder för att hålla nere den globala uppvärmningen, bekämpar extrem fattigdom, koordinerar katastrofinsatser, använder sig av diplomati för att förhindra och förebygga konflikter, upp-

rätthåller fred med hjälp av FN-soldater, övervakar val och stödjer mödravård. Listan kan göras mycket längre.

Samtidigt kritiserar FN ibland för att vara trögt, korrupt och byråkratiskt. Organisationen är inte perfekt – FN behöver reformeras, demokratiseras och bli mer transparent. Men FN kan aldrig bli bättre än vad medlemsländerna gör organisationen. FN är inte bara en spegling av hur världen är, utan också över hur den borde vara. Trots dess brister åstadkoms, som nämns ovan, oerhört mycket. FN:s årliga reguljära budget är cirka 3 miljarder dollar vilket är samma nivå som Tokyos brandförsvär. Disney World hade över 30 000 fler i personalstaben än FN i början av 2020. WHO, som varit i ljuset under coronapandemin, har stora förväntningar på sig. Organisationens budget är i samma storlek som anslagen för ett medelstort sjukhus i New York. Det är viktigt att känna till vilka förutsättningar FN faktiskt har – såväl politiska som ekonomiska – för att kunna sätta dessa i relation till vad som faktiskt åstadkoms.

FN fyller 75 år och är viktigare än någonsin. Det börjar bli en sliten fras, men den värld vi lever i och de utmaningar vi möter kräver verkligen globalt samarbete. Hade vi inte haft FN hade vi behövt uppfinna organisationen igen, och det hade knappast varit möjligt i dag. Vi såg vad som krävdes för 75 år sedan – vi behöver värna FN och stå upp för FN. Brett folkligt stöd är en grundbult i detta – så tack för att just du är medlem och låt oss jobba på för världens organisation!

Nästa nummer

... av Världshorisont kommer ut den 4 december och blir ett temanummer om civilsamhällets demokratiska utrymme.

I flera år har FN-förbundet och andra aktörer som arbetar med mänskliga rättigheter (MR) varnat för en global trend av inskränkningar när det gäller olika fri- och rättigheter och ett minskande demokratiskt utrymme för civilsamhällets organisationer. Sedan coronapandemin bröt ut i våras har auktoritära ledare världen över passat på att ytterligare öka sin kontroll över medborgarna, med pandemin som ursäkt. I vårt temanummer tar vi en titt på läget och berättar om viktigt arbete för att motverka den antidemokratiska trenden.

Världshorisonts nya serie om de globala målen fortsätter också och i nästa nummer har turen kommit till mål 3, "hälsa och välbefinnande."

Foto: UN Photo/Mark Garten

Använd gärna Världshorisont som ett redskap för att sprida kunskap och engagemang för FN-tanken och globala frågor! Medlemmar kan beställa buntar av tidningen till rabatterade priser. Skicka din beställning till: vardshorisont@fn.se

**265 MILJONER MÄNNISKOR
KAN DÖ AV SVÄLT I ÅR.**

**VI AGERAR MOT HUNGER,
SÄRSKILT I KRISTIDER.**

NU BEHÖVER VI DIG.

BLI MÅNADSGIVARE.

FN-förbundet
UNA SWEDEN

Bli månadsgivare på fn.se/gava